

UDC 378.147:37.011.3
DOI: 10.52534/msu-pp.7(1).2021.26-35

Marianna V. Horvat*, **Mariia I. Kuzma-Kachur**

Mukachevo State University
89600, 26 Uzhhorodska Str., Mukachevo, Ukraine

Professional Activity of an Elementary School Teacher with Students of the Alpha Generation

Article's History:

Received: 27.12.2020
Revised: 25.01.2021
Accepted: 10.02.2021

Suggested Citation:

Horvat, M.V., & Kuzma-Kachur, M.I. (2021). Professional activity of an elementary school teacher with students of the alpha generation. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 7(1), 26-35.

Abstract. The study substantiates the relevance of the problem of professional activity of primary school teachers with students of the Alpha generation, presents the chronology of generations in Western Europe, the theoretical analysis of publications of scientists to study the features of the 21st century with the active introduction of digital technologies in society. The purpose of the study is to analyse the specific characteristics of children of the Alpha generation and substantiate the methods and techniques of professional activity of modern primary school teachers with them. In modern world, the field of digital technology is developing rapidly, and children are exposed to their influence from birth. In the course of the study, the authors analysed the scientific literature on philosophy, psychology, and pedagogy, analysed the factors influencing the development of psychological characteristics of students of the Alpha generation, conducted interviews with leading teachers and trainers to optimise the educational process in primary school. The authors recommend methods and techniques for organising the educational process in primary school, which are aimed at achieving the goals and objectives declared in the State Standard of Primary School and the Concept of the New Ukrainian School: nonviolent communication, storytelling, team building, game situations, interactive technologies, and problem-solving methods. Emphasis is placed on finding ways to combine digital technologies with teaching methods that would promote the development of creative and critical thinking. The practical value of scientific research lies in the analysis of the characteristics of modern primary school children born and raised in the digital society, and the presentation of methods to enhance their cognitive activity and the development of subject-subject relations on a partnership basis

Keywords: methods of professional activity, teacher of modern primary school, non-violent communication, storytelling, team building, game situations

*Corresponding author

Маріанна Василівна Горват, Марія Іванівна Кузьма-Качур

Мукачівський державний університет
89600, вул. Ужгородська, 26, м. Мукачево, Україна

Професійна діяльність вчителя початкової школи з учнями покоління Альфа

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність проблеми професійної діяльності вчителів початкової школи з учнями покоління Альфа, подано хронологію поколінь у Західній Європі, здійснено теоретичний аналіз публікацій науковців щодо вивчення особливостей покоління XXI ст. з активним впровадженням у соціум цифрових технологій. Метою дослідження є аналіз особливостей дітей покоління Альфа й обґрунтування методів і прийомів професійної діяльності сучасних вчителів початкової школи з ними. У сучасному світі стрімко розвивається сфера цифрових технологій, а діти вже з народження піддаються їхньому впливу. У процесі дослідження авторами здійснений аналіз наукової літератури з філософії, психології та педагогіки, здійснений аналіз чинників впливу на формування психологічних особливостей школярів покоління Альфа, проведено бесіди з передовими вчителями та тренерами щодо оптимізації освітнього процесу в початковій школі. Автори рекомендують методи та прийоми для організації освітнього процесу в початковій школі, які спрямовані на досягнення мети та реалізації завдань задекларованих у Державному стандарті початкової школи та Концепції Нової української школи: ненасильницьке спілкування, сторітелінг, тимбілдинг, ігрові ситуації, інтерактивні технології та методи проблемного викладу. Акцентується увага на пошуку шляхів поєднання цифрових технологій з методами навчання, які б сприяли розвитку творчого та критичного мислення. Практична цінність наукового дослідження полягає в аналізі особливостей сучасних молодших школярів, що народилися та виростили в цифровому суспільстві, та представленні методів активізації їхньої пізнавальної активності та формування суб'єкт-суб'єктних відносин на партнерських засадах

Ключові слова: молодші школярі покоління Альфа, методи професійної діяльності вчителя сучасної початкової школи, ненасильницьке спілкування, сторітелінг, тимбілдинг, ігрові ситуації

ВСТУП

Модернізація змісту початкової освіти обумовлена навчанням у 1–4 класах нового покоління учнів, які народилися в повністю цифровому суспільстві, сприймають його по-новому. Сучасний учитель початкової школи, відповідно до Концепції НУШ, має володіти компетентностями задля вмілої організації освітнього процесу з молодшими школярами нової генерації [1]. Підтвердження сказаному знаходимо в методичних рекомендаціях щодо викладання в початковій школі у 2019–2020 навчальному році курсу «Я досліджую світ», де зазначено: «Компетентнісний підхід – ключова ознака презентації змісту, процесу і результатів навчання в інтегрованому курсі. Це передбачає не лише достатній обсяг інформації про об'єкт пізнання, його якість, але й забезпечення дослідницької активності учнів у вияві причинно-наслідкових зв'язків; надання переваги знанням, які можна здобути самостійно, застосовувати набутий досвід у нових ситуаціях» [2].

Історія педагогіки дає нам низку видатних

імен педагогів-класиків (Я. Коменський, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський) [3], здобутки яких беруться сьогодні за основу. Це той міцний фундамент, який дає змогу будувати сучасну освіту, використовуючи практичний досвід підтверджений часом. Водночас, науковці наголошують на тому, що нині актуалізується необхідність виховання ціннісного ставлення до людини як якості особистості, що поєднує в собі високий рівень гуманізму, духовності, толерантності у ставленні до всіх етносів та прагнення до духовно-морального самовдосконалення [3]. Технологічна зміна суспільства, збагачення простору середовища цифровими технологіями призводить до зміни самого способу навчання. Учень з пасивного реципієнта в класичній школі минулого століття змінився на учасника процесу пізнання в школі XXI ст. Учні покоління Z опановували нові засоби джерел знань, Інтернет, поряд з вчителями покоління Y, X. Вони разом з педагогом впливали на спосіб отримання знань.

Сфера цифрових технологій, що стрімко розвивається у сучасному світі, вже з народження впливає на свідомість дитини. У ранньому віці починають освоювати різноманітні гаджети, вчать користуватися інтернетом. На сьогодні молодші школярі – це нащадки покоління Y, рідше покоління X. Вони значно відрізняються від попередніх поколінь: їх не можна примусити щось зробити без бажання, оскільки примус як метод навчання на них не діє; вони з цікавістю будуть отримувати знання у тому випадку, якщо усвідомлюють навіщо їм це потрібно; хороших результатів виконання завдань від них отримати не вийде, якщо не буде мотивації до пізнання. Дуже важливо на основі досліджень особливостей учнів покоління Альфа розробляти ефективні методи та прийоми навчання, які зможуть мотивувати учнів до активної співпраці, сприятимуть кращому здобуттю та засвоєнню інформації, виробленню умінь і навичок застосовувати їх у процесі рефлексії. Ментальність сучасних студентів і випускників педагогічних ЗВО повинна відрізнятися готовністю до постійних змін, адже інтенсифікація цифрових технологій відбувається швидшими темпами. Сучасні учні початкової школи вже народилися в період активного впровадження цифрових технологій, тому вчитель повинен виступати в ролі фасилітатора, тьютора, ментора. Учень приходить у школу маючи загальні уявлення про цифрові технології та деякі навички роботи з ними, а вчитель повинен спрямовувати їх на ефективний шлях досягнення мети. Важливо зазначити помітну залежність сучасних дітей від цифрових технологій, що призводить до неадекватності сприйняття, зниженого самоконтролю, схильності уникати відповідальності тощо. Л. Ільницька зосереджує увагу науковців і практиків на тому, що Інтернет-адиктивна поведінка спонукає відхід від реальності до віртуального світу [4]. У цьому віртуальному світі легше знайти друзів, задовільнити нагальні потреби тощо.

Водночас, науковці І. Корнієнко та Б. Барчі проведеними дослідженнями, що здійснювалися з «використанням дисперсійного аналізу ANOVA за допомогою тесту знань з анатомії та чотирирівнірної шкали шкільної залученості, переконують у ефективності засвоєння знань з використанням засобів VR» [5]. Актуальність проблеми підтверджується також чітко окресленою у Державному стандарті початкової освіти метою початкової освіти. Водночас, у документі чітко виокремлено ціннісні орієнтири, серед яких виділимо «...розвиток вільної особистості шляхом підтримки

самостійності, незалежного мислення, оптимізму та впевненості в собі» [6].

Метою дослідження є аналіз особливостей дітей покоління Альфа та обґрунтування методів і прийомів професійної діяльності сучасних вчителів початкової школи з ними. Завдання дослідження: описати особливості молодших школярів покоління Альфа; обґрунтувати методи і прийоми професійної діяльності сучасних вчителів початкової школи з учнями покоління Альфа.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

До проблеми дослідження особливостей учнів поколінь Z і Альфа та пошуку методів організації освітнього процесу вже неодноразово зверталися психологи та педагоги: Л. Коростіль [7], Г. Солдатова [8], О. Струтинська [9], А. Мірошникова [10]. Зокрема науковець Л. Коростіль за результатами своїх досліджень подає «психолого-педагогічні рекомендації зарубіжних і вітчизняних учених учителям щодо побудови адекватного стилю навчання з учнями покоління Z» [7]. Г. Солдатова звертає увагу сучасних психологів та педагогів на те, що у сучасних дітей активно розвиваються такі психологічні функції як трансактивна пам'ять, зниження концентрації уваги, сенсорна депривація, кліпове мислення, побудова ідентичності. Тому, на думку авторки, підвищення цифрової компетентності є найважливішим завданням сьогодення [8].

Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства досліджувала О. Струтинська. Дослідниця охарактеризувала як «позитивний вплив цифрових технологій на розвиток сучасної молоді (чинники залучення дітей до використання цифрових технологій; вплив роботи в онлайн середовищі та комунікація за допомогою цифрових пристроїв на розвиток сучасного покоління), так і розглянула деякі негативні наслідки їхнього впливу, описала найпоширеніші загрози при роботі дітей в інтернеті та можливі шляхи забезпечення їхньої інформаційної безпеки» [9]. Цікаві висновки щодо взаємодії з «цифровим» поколінням дітей робить А. Мірошникова. Авторка вважає, що з учнями варто:

- «говорити «твітами», тобто коротко і з перервами. А завдання розсилати на гаджети. Будь-яке завдання краще розбивати на десяток дрібних. Розписувати кожен крок і не сподіватися на допитливість;
- треба враховувати, що сучасні діти не знають елементарних побутових речей. Тож робити висновки про зрілість школяра варто за його

інтелектуальною працею, а не соціальною пристосованістю;

- подача матеріалу на уроці, цікавість, елементи гри ще ніколи не були настільки важливі. Якщо немає модернізованої матеріальної бази, варто використовувати оригінальні роздруковані та нестандартне оформлення кабінету;

- вчителю варто давати час на уроці для зворотного зв'язку від однокласників, обміну досвідом, групових завдань. Варто завести для класу групу в соціальній мережі. Але її мають вести діти, а не дорослі. Час від часу розміщувати там щось, що спонукатиме до обговорення навчання;

- у навчанні варто спиратися на любов до публічності. Запропонуйте учням зняти відео про виконання досліду. Вони зроблять це охочіше, ніж записуватимуть результати в зошит» [10].

Особливості покоління Z та Альфа й способи педагогічної взаємодії з ними описано також у працях таких зарубіжних авторів, як Д. Коатс, М. МакКріндл, С. Попова, А. Сапа, Є. Шамис [3]. Незважаючи на значну кількість досліджень обраної проблеми, не всі аспекти професійної діяльності вчителів початкової школи з учнями покоління Альфа знайшли цілісне та комплексне висвітлення в науковій літературі.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Методи дослідження, що використовувалися для досягнення мети та вирішення завдань: аналіз наукової літератури з філософії, психології, педагогіки задля визначення основних характеристик молодших школярів покоління XXI ст. (Z та Альфа); аналіз та опис чинників впливу на формування їхніх психологічних особливостей; опрацювання підручників і навчальних посібників освітніх галузей початкової школи щодо підбору методів і прийомів організації професійної діяльності з сучасними здобувачами початкової освіти; бесіди з передовими вчителями та тренерами з метою узагальнення та конкретизації у виборі найбільш оптимальних методів і прийомів здобуття інформації та її застосування, формування вмінь суб'єкт-суб'єктної взаємодії та роботи в команді; спостереження за пізнавальною навчальною діяльністю учнів початкової школи.

Зважаючи на те, що поняття «покоління Альфа» з'явилося в наукових джерелах зовсім недавно, переважно, у його визначенні помітні схожості з особливостями поколінням Z. Доцільним є визначення цієї дефініції відповідно до результатів досліджень науковців як зарубіжних, так

і українських. Проведений аналіз теоретичних джерел дав змогу нам визначити період життєвого циклу й особливості покоління Альфа, які тією чи іншою мірою впливають на формування індивідуальності молодших школярів і домінуючу сферу їхньої діяльності – взаємодію із засобами цифрових технологій. Для опису чинників впливу на формування психологічних особливостей молодших школярів покоління Альфа та підбору методів і прийомів реалізації завдань освітнього процесу в початковій школі здійснений контент-аналіз підручників і навчальних посібників освітніх галузей початкової школи (мовно-літературної, природничої, інформаційної, математичної).

Водночас, з метою виявлення домінуючих методів отримання інформації задля вмілої організації їхнього впровадження було проведено бесіду зі здобувачами початкової освіти м. Мукачеве. Учасниками експерименту стали 28 школярів, серед яких 16 дівчаток та 12 хлопчиків. Репрезентативність вибірки учасників бесіди була отримана методом без ймовірності вибірки. Всі батьки дозволили своїм дітям брати участь в експерименті. Батьки всіх учасників усвідомили своє право відмовити в будь-який час і дали інформовану письмову згоду. Процедура була однаковою для кожного учня. Участь була добровільною, а відповіді анонімними. Всі респонденти висловили позитивне ставлення до використання Інтернет-ресурсів, а після анкетування, переважно, ще бажали пояснити «Чому?». Також було проінструктовано вчителів, які брали участь в експерименті. Вчителям надали питання щодо організації освітнього процесу згідно з сучасними реформами в освіті. Проведення дослідження було погоджено на умовах анонімності.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Згідно з «Теорією поколінь» Н. Хоува та В. Штрауса [11] «історія суспільних процесів циклічна й «повторюється» кожні 80–90 років. За означений період суспільство проходить чотири етапи: підйому, пробудження, спаду і кризи». Науковці виділяють такі покоління, починаючи з кінця XIX ст.: Втрачене покоління, Велике покоління, Мовчазне покоління, Бебі-бумери, Міленіали, Зумери, Покоління Альфа (рис.1). Поколіннями XXI ст. є Зумери та Альфа. Вони народилися в світі, для якого характерним є натискати на кнопки, скролити, свайпати. Нинішнє століття називають ерою інформації, діти отримують її звідусіль. Завдання вчителя – сформувати в учня вміння розрізняти

об'єктивно подану інформацію від фейкової, вмiло застосовувати у процесі вирішення проблемних завдань. Цифрові технології впливають на всі структурні компоненти освітнього процесу.

Особливо це помітно тоді, коли діти переходять з текстових завдань до додатків на цифрових медіа, що орієнтовані переважно на зображення, як-от Instagram та Snapchat.

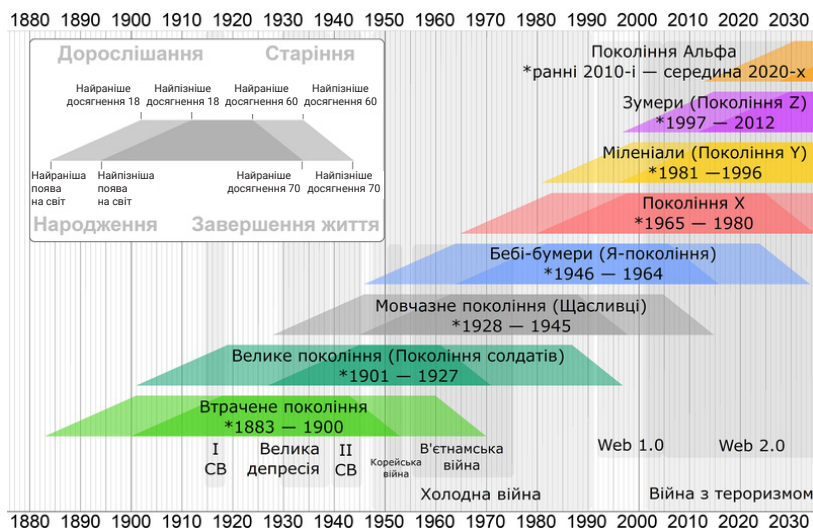

Рисунок 1. Графік основних демографічних груп з кінця XIX ст. у Західній Європі

Джерело: [12]

Покоління Z та Альфа – сучасні школярі та студенти ЗВО, світ цінностей яких значною мірою є підвладним онлайн-соціалізації. Демограф М. МакКріндл зазначає, що покоління Альфа – це діти народжені у період з 2010 по 2024 р. [13]. Це, на його думку, екранні діти, які «прив'язані» до дисплеїв, свідомість яких формується переважно у віртуальному світі. Здебільшого, віртуальний світ для дитини стає єдиним місцем, де вона почуває себе впевнено, без боязні, без переживань. Суспільні негативні явища, як булінг, приниження, відсутність підтримки батьків та інших дорослих в оточенні дитини призводить до того, що вона уникає реальності, знаходить «своє середовище», де є одностороння, де їй затишно у дружньому віртуальному світі без обмежень та кордонів. Як зазначає В. Огнев'юк, «саме тут, на протигагу реальному життю, вони швидко зустрічають своїх героїв і друзів, змінюють ідентичність та експериментують зі своїм статусом, інтерпретують та поширюють інформацію. У віртуальному світі вони вільні у виборі змісту і стилю спілкування, прийнятті рішень тощо» [14, с. 17].

«Діти покоління Альфа – це покоління Google babies. Вони дізнаються, як користуватися Youtube раніше, ніж навчилися читати та писати. А смартфон чи айпед – іграшка, яка потрапляє їм до рук ще до року» [13]. Їм важко розуміти, що колись не було мобільних телефонів та Інтернету, не розуміють для чого слухавка в телефоні та як це

перемикає телеканали власноруч тощо. На думку М. МакКріндла покоління Альфа має «на чистому полотні створити свою ідентичність», яка буде властива тільки йому [13]. З 2016 року діти покоління Альфа почали приходити до школи. Це молодші школярі:

- які підлягають навчанню лише у випадку усвідомлення кінцевої мети;
- які надають перевагу домовленостям, а не примусу;
- які понад усе орієнтовані на партнерські стосунки та співпрацю;
- які потребують певних методів стимулу й аргументованого схвалення;
- які не дотримуються формальних правил та керуються самовладанням;
- які характеризуються багатозадачністю, мобільністю та залежністю від цифрових технологій;
- які стануть поштовхом до нових змін нашого століття [1].

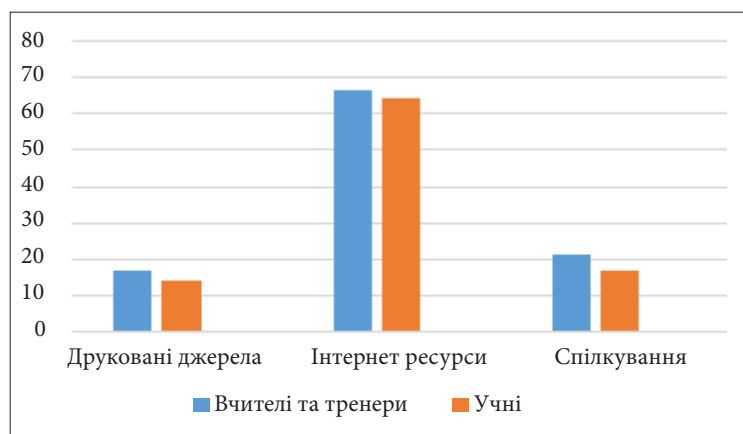
З цього випливає, що сучасний вчитель початкової школи за способом мислення та діяльності не може бути хранителем стереотипів минулого, він має стати фасилітатором, носієм нового підходу та сучасних технологій оптимізації освітнього процесу згідно з вимогами Концепції нової української школи. На підтвердження вищезгаданих аргументів, у процесі дослідження було проведено бесіди з вчителями початкової школи, тренерами та здобувачами початкової освіти, яким було

поставлено низку запитань. Увага зосереджена у статті на двох, найбільш значущих для дослідження питаннях:

- 1) «Які найбільш оптимальні методи та прийоми здобуття інформації?»
- 2) «Які методи формування вмінь суб'єкт-

суб'єктної взаємодії та роботи в команді є найбільш ефективними?»

Щодо першого питання респондентам було запропоновано три групи методів: друковані видання, Інтернет-ресурси та спілкування. Результати в групах респондентів представлені на рисунку 2.

Рисунок 2. Результати опитування щодо найбільш оптимальних способів пошуку інформації

Для формування суб'єкт-суб'єктної взаємодії та роботи в команді вчителі надають перевагу методам кооперативного навчання. Для того, аби організувати учнів до пізнавальної діяльності, вчитель покоління Альфа повинен володіти технікою ненасильницького спілкування. Ненасильницьке спілкування – це метод, створений американським психологом Маршаллом Розенбергом, що заснований на почуттях, зокрема співпереживанні. Емпатія є основоположним принципом дитиноцентризму, який, зі свого боку, є базисом для НУШ. Ненасильницьке спілкування – це комунікація без агресії, будь-якої інкримінації та жорстокості, це здатність усвідомлювати, що тобі потрібно й чого ти хочеш від іншої людини, та висловити свої потреби в безпечній для неї формі. Насамперед, педагогам необхідно навчитися контролювати власні емоції та поведінку, аби мати змогу регулювати емоційний стан дитини. Саме своєю поведінкою вчитель задає тон спілкування з учнями та допомагає мотивувати дітей у прийнятті тих чи інших рішень [15]. Метод ненасильницького спілкування допомагає сформувати у молодших школярів як повагу один до одного, так і до себе. Ненасильницька комунікація передбачає донесення фактів без оцінок. Не «ти мене (клас) не поважаєш», а «ти на сьогодні не підготував розповідь про рослину Червоної книги». Це просто факт, з яким учень мусить погодитися. На наступному етапі варто відзначити, що «коли ти так робиш, нас це засмучує. Ти вже виконував таке завдання дуже

якісно». На початковому етапі означена діяльність вимагає зусиль, які винагороджуються мудрістю у відносинах та радістю взаєморозуміння.

Ненасильницьке спілкування можна поєднувати з технологією сторітелінгу. Сторітелінг – це здатність передавання потрібної інформації методом захопливої розповіді задля впливу на афективну та когнітивну сферу слухачів, що, зі свого боку, виступає у якості мотивації та орієнтує під час щоденної діяльності. За допомогою сторітелінгу реалізується принцип доступності, так як молодші школярі сприймають більше історії, ніж директиви та визначення. Водночас в історії є герой, який змінюється у процесі вирішення завдань (проведення спостережень та дослідів тощо). Тому учням цікаво спостерігати за результатами діяльності героя. Сформоване у молодших школярів внаслідок впливу цифрових технологій, кліпове мислення забезпечує сприймання ними сюжетних історій краще, ніж наукових текстів. Кожна сюжетна розповідь впливає на емоційну сферу дитини, тому легше відтворюється в пам'яті.

Важливо використовувати при цьому методи активізації навчально-пізнавальної діяльності. Це можуть бути «продуктивні (вивчений матеріал застосовується на практиці), евристичні або частково пошукові (окремі елементи нових завдань учень знаходить завдяки розв'язанню пізнавальних завдань), проблемні (школяр усвідомлює проблему і знаходить шляхи її розв'язання), інтерактивні (активна взаємодія всіх учнів, в ході якої кожний

осмислює свою діяльність, відчуває свою успішність) методи» [16, с. 135].

У процесі організації молодших школярів до пізнавальної діяльності доцільно враховувати те, що діти покоління Альфа навчаються у тому випадку, якщо розуміють, для чого їм це потрібно, якщо в них є мотивація до поглиблення знань з конкретної теми. Тому вчителю необхідно, акцентувати увагу на можливості інтеграції знань і навичок з різних дисциплін та критичного оцінювання того, як ці частини взаємодіють. Прикладом може бути вивчення змісту теми «Для чого потрібний календар» з дисципліни «Я досліджую світ» у 2 класі. Інтеграція знань та вмінь природничої та технологічної освітніх галузей сприяє виготовленню учнями у процесі рефлексії осіннього календаря [17, с. 40–43].

Освітній процес сучасної початкової школи спирається на суб'єкт-суб'єктну взаємодію, на партнерські відносини. У Концепції Нової української школи відзначено основні принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право

вибору й відповідальність, горизонтальність зв'язків);

• принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)» [1, с. 14].

Серед характеристик, що обумовлюватимуть затребуваність фахівців на ринку праці у Концепції нової української школи [1, с. 4] (такі, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями), виділимо «працювати в команді». Сформуванню у молодших школярів уміння працювати в команді допоможе використання вчителем набору активних заходів, спрямованих на згуртування колективу і формування навичок для вирішення спільних завдань в команді, який називають «тімбілдинг». «Тімбілдинг» з англійської мови перекладається як «командотворення». Створити почуття єдиного колективу, згуртованості можна використовуючи ігрові технології. До прикладу гра «А що в коробці?» допомагає об'єднати учасників групи, обговорити спільні проблеми та сформувати сприятливий психологічний клімат в колективі. Триває вона приблизно 30 хвилин. Брати участь можуть до 25 учасників. Для якісного проведення гри необхідно ознайомити учасників з її правилами (рис. 3).

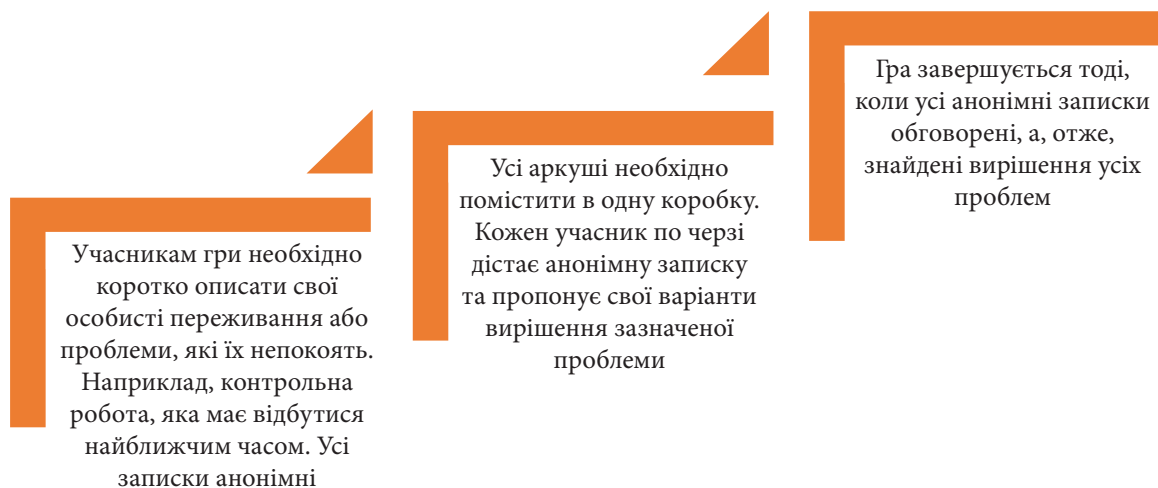

Рисунок 3. Правила гри «А що у коробці?»

Згуртувати учнівський колектив, покращити їхній настрій та краще познайомитись допоможе гра «Хто довкола мене» (тривалість 10 хв). Правила гри відтворені у графічному зображенні (рис. 4). Орієнтовними твердженнями можуть бути: «має домашнього улюбленця», «їздить на велосипеді», «має брата/сестру», «був/за кордоном» тощо.

Хоча матеріальні цінності діти покоління Альфа сприймають як належне, бо вони виростили в суспільстві, де вже задоволені всі їхні базові потреби, не варто в «орієнтовні твердження» включати пункти щодо матеріального забезпечення, подібні до «який у тебе смартфон».

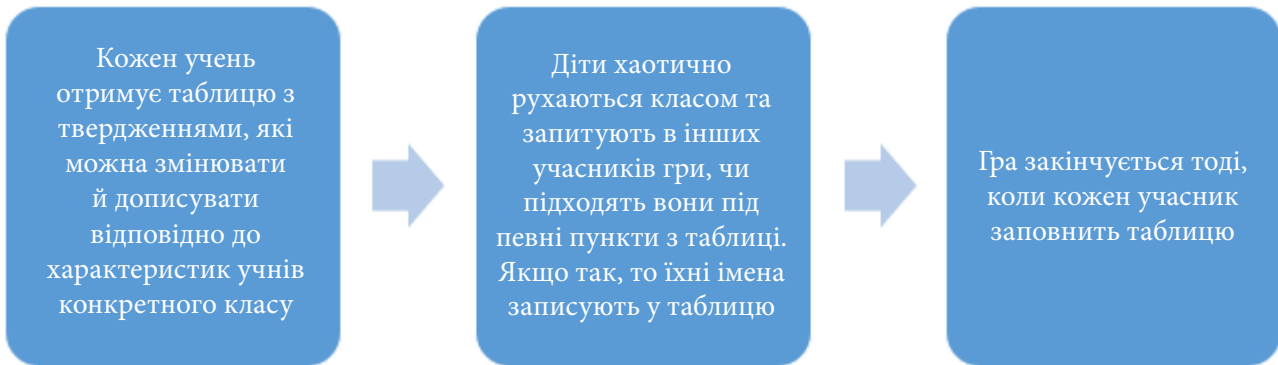

Рисунок 4. Правила гри «Хто довкола мене»

Спостереження за молодшими школярами переконують, що діти покоління Альфа не орієнтовані на виконання якихось правил чи дотримання певного підпорядкування. Для учнів найважливіші принципи та погляди вчителя-наставника, що, власне, й здатне викликати у них повагу або ж прагнення до наслідування. Враховуючи усі аргументи та тенденції, варто сказати, що створене освітнє середовище класу не завжди відповідає сучасним вимогам. Мова про використання сенсорних дошок та smart-столів, на яких можна малювати, розв'язувати задачі та будувати прості моделі, дивитися відео в YouTube тощо поки не йде. Проте, поява альтернативних приватних шкіл наближає той час, коли сенсорні панелі та інтерактивні сервіси будуть доступні всім. Так, поколінню Альфа простіше діставати інформацію. Однак, вчителю важливо пам'ятати, що ніякого розвитку особистості не буде без розвитку мислення: критичного і творчого.

Прив'язаність дитини до гаджету можна подолати лише більшим гаджетом. «Цифрове» покоління отримує нові дошки. Саме вони дають змогу поєднати цифрові технології з інтерактивними, які спрямовані на мотивацію у вирішенні: «глобальної» проблеми «забруднення річки» (вправа «Риб'ячий скелет»), формуванню морально-ціннісного ставлення до природи (вправа «Модель-довкілля живих організмів»), уваги (завдання «пастки». Пошук і складання «пасток» розвиває пізнавальний інтерес дитини, вчать міркувати, пояснювати ті чи інші явища, слідкувати за своїми помилками та помилками інших) тощо. Учень покоління Альфа зацікавлений, гіперактивний, відкритий, творчий, мобільний, гаджетозалежний, прямолінійний, впевнений, комунікабельний.

ВИСНОВКИ

Сучасне суспільство висуває нові вимоги до організації освітнього процесу початкової школи, який би спрямовував учнів не тільки на здобуття знань, а й вчив їх критично мислити, бути толерантним, уміти активно співпрацювати в колективі, використовуючи сучасні цифрові технології. Сучасний світ є надзвичайно мінливим, що вплинуло на формування у молодших школярів гіперактивності, відкритості, творчих нахилів, мобільності, гаджетозалежності, прямолінійності, впевненості у собі, комунікабельності. Діти покоління Альфа народжуються з 2010 року, це екранні діти, які «прив'язані» до дисплеїв, свідомість яких формується переважно у віртуальному світі. Здебільшого, віртуальний світ для дитини стає єдиним місцем, де вона почуває себе впевнено, без боязні, без переживань. Молодші школярі покоління Альфа потребують ставлення, яке репрезентуємо у вигляді рекомендацій:

- дитина повинна почувати себе вільною у своїх діях як на уроці, так і в позашкільний час; як у виборі способу виконання завдань, так і у виборі представлення результатів (в межах допустимого);
- маючи можливість за дуже короткий термін отримувати готову інформацію з різних цифрових засобів комунікації, не варто подавати їм готові висновки, а давати «поживу» для мислення;
- доцільно моделювати освітній процес у такий спосіб, щоб учні самі помітили хибний результат чи власні помилки;
- вчити учнів бути готовими для зміни власної думки;
- заохочувати до аналізу переглянутої чи прочитаної інформації.

За результатами дослідження використано низку методів, які урізноманітнили та збагатили

види діяльності учнів на уроках: тимбілдинг, ігрові технології («А що у коробці», «Хто довкола мене»), технології критичного мислення («Риб'ячий скелет», «Модель довкілля живих організмів», «Пастка»). Проведене дослідження не є вичерпним з проблеми організації діяльності вчителів початкової школи з молодшими школярами покоління Альфа. У подальших дослідженнях увага авторів буде зосереджена на поглибленні та виявленні нових підходів до організації освітнього процесу як платформи формування активної життєвої позиції сучасного здобувача початкової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
- [2] Методичні рекомендації щодо викладання в початковій школі у 2019/2020 навчальному році: Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 01.07.2019 р. № 1/11-5966. URL: <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-v-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/> (дата звернення 24.11.2020).
- [3] Горват М.В., Мочан Т.М., Кузьма-Качур М.І. Діагностика готовності студентів до виховання ціннісного ставлення до людини у молодших школярів. *Наука і освіта*. 2017. Вип. 12. С. 151–157.
- [4] Ільницька Л.А. Особливості локусу контролю особистості, схильної до інтернет-адиктивної поведінки. *Наука і освіта*. 2017. Вип. 7. С. 31–36.
- [5] Korniienko I.A., Barchi B.V. Influence of virtual reality tools on human anatomy learning. *Information Technologies and Learning Tools*. 2020. Vol. 77, No. 3. P. 66–75.
- [6] Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 24.11.2020).
- [7] Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. *Народна освіта*. 2018. № 1(34). С. 82–88.
- [8] Солдатова Г. Покоління Z: психолог розповіла, як інтернет змінив сучасних дітей. URL: <https://ukr.media/science/272956> (дата звернення: 4.02.2021).
- [9] Струтинська О.В. Особливості сучасного покоління учнів і студентів в умовах розвитку цифрового суспільства. *Електронне наукове фахове видання «Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету»*. 2020. Вип. 9. С. 145–160.
- [10] Мірошникова А. Як вчителям порозумітися з «цифровим» поколінням дітей. URL: <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-z-tsyfrovyim-pokolinniam-ditej-porady-psyhologa> (дата звернення: 18.01.2021).
- [11] Straus W., Howe N. Generations: The history of America's future, 1584 to 2069. New York: Perennial, 1991. 544 p.
- [12] Хронологія поколінь у західному світі, згідно з теорією поколінь. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Покоління_Z (дата звернення: 01.12.2020).
- [13] Mark McCrindle. *Generation Alpha: A with the New York Times*. URL: <https://mccrindle.com.au/insights/blog/generation-alpha-mark-mccrindle-q-new-york-times/> (дата звернення: 19.11.2020).
- [14] Огнев'юк В. «Аватари» поступу. *Рідна школа*. 2017. № 9–10. С. 17–24.
- [15] Rosenberg M.B. Nonviolent communication: A language of life. 2nd Ed. Encinitas: PuddleDancer Press, 2003. 222 p.
- [16] Кузьма-Качур М.І., Горват М.В. Активізація навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів у процесі формування природознавчої компетентності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2019. № 2(10). С. 127–130.
- [17] Гільберг Т.Г., Тарнавська С.С., Павич Н.М. Я досліджую світ: підруч. для 2-го кл. закл. заг. серед. освіти у 2-х ч. Київ: Генеза, 2019. Ч. 1. 144 с.

REFERENCES

- [1] Bibik, N.M. (Ed.). (2017). *New Ukrainian school*. Kyiv: TOV "Vidavnichij dim "Pleyadi".
- [2] Annex to the letter of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1/11-5966 "Methodical recommendations for teaching at primary school at 2019/2020". (2019, September). Retrieved from <https://osvitoria.media/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannyav-pochatkovij-shkoli-u-2019-2020-navchalnomu-rotsi/>.
- [3] Horvat, M.V., Mochan, T.M., & Kuzma-Kachur, M.I. (2017). Diagnosis of students' readiness to cultivate a valued attitude towards people in junior high school students. *Science and Education*, 12, 151-157.
- [4] Ilnytska, L.A. (2017). Features of the locus of control of a person prone to Internet addictive behavior. *Science and Education*, 7, 31-36.
- [5] Korniienko, I.A., & Barchi, B.V. (2020). Influence of virtual reality tools on human anatomy learning. *Information Technologies and Learning Tools*, 77(3), 66-75.
- [6] Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 688 "About changes at state standard of primary education". (2019, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
- [7] Korostil, L.A. (2018). Generation Z: Finding ways of pedagogical interaction. *Narodna Osvita*, 1(34), 82-88.
- [8] Soldatova, H. (2016). *Generation Z: A psychologist told how the Internet has changed modern children*. Retrieved from <https://ukr.media/science/272956>.
- [9] Strutynska, O.V. (2020). Features of the current generation of pupils and students in the development of digital society. *Open Educational E-environment of a Modern University*, 9, 145-160.
- [10] Miroshnykova, A. (2017). *How teachers can communicate with the "digital" generation of children*. Retrieved from <https://osvitoria.media/opinions/yak-vchytelyam-porozumitysya-z-tsyfrovym-pokolinniam-ditej-porady-psyhologa>.
- [11] Straus, W., & Hove, N. (1991). *Generations: The history of America's future, 1584 to 2069*. New York: Perennial.
- [12] Chronology of generations in the Western world, according to the theory of generations. (n.d.). Retrieved from https://uk.wikipedia.org/wiki/Покоління_Z.
- [13] McCrindle, M. (2015). *Generation Alpha: A with the New York Times*. Retrieved from <https://mccrindle.com.au/insights/blog/generation-alpha-mark-mccrindle-q-new-york-times/>.
- [14] Ohnevyuk, V. (2017). "Avatars" of progress. *Ridna Shkola*, 9-10, 17-24.
- [15] Rosenberg, M.B. (2003). *Nonviolent communication: A language of life* (2nd ed.). Encinitas: PuddleDancer Press.
- [16] Kuzma-Kachur, M.I., & Horvat, M.V. (2019). Activation of educational and cognitive activity of junior schoolchildren in the process of formation of natural science competence. *Scientific Bulletin of Mukachevo State University. Series "Pedagogy and Psychology"*, 2(10), 127-130.
- [17] Hilberh, T.H., Tarnavska, S.S., & Pavych, N.M. (2019). *I explore the world* (Vol. 1). Kyiv: Genesis.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>